

Laposférgek – PLATYHELMINTES

valódi másodlagos testüreg nélküliek (csak PARENHIMA van)
szedercsíra-állatok is közéjük tartoznak
fajaik 2/3-a parazita
harántizom -> mozgékonyak
egyrétegű EPIDERMIS csillókkal vagy kutikulával
bőrizomtömlő

örvényférgek – TURBELLARIA

nem paraziták
a patakban lapos kövek alján találhatóak
egységes fej+törzs
sok nyálkamirigy
- hidrafaló örvényféreg – vízben élő csalánozóakra vadászik
- tejféher planaria – nagyfokú regenerációs képesség, forrásoknál található

galandférgek – CESTODA

fej+törzs részekre tagolódik
a vége szelvényezettnek tűnik, de csak ízelt

- szíj-galandféreg – LIGULA AVIUM

vízben lárvaalak: CORACIDIUM

ágascsapú rákban: PROCEROID

halban: PLEROCEROID

végleges gazdája a vízmadár

ha nem eszik meg a halat, kitölti a hasüregét, majd kidurran

- széles galandféreg

akár több méter hosszú is lehet

nincs bélcsatornájuk, bőrön át táplákoznak

peték a talajban -> zöldségek / vízben -> ágascsapú rák -> hal

a halban nyugalmi időszak – betokozódik az izomzatába

trópuson ha zöldséget eszünk: neomagnolos mosás

- simafejű galandféreg

Magyarországon is él

a szarvasmarha izomzatában található

az utolsó íz a petékkel az ürülékkel együtt távozik

oxigénben gazdag izomzatot keres (pl rekeszizom) -> beszéd nehézségek, allergiás tünetek

legfeljebb kiműteni lehet, de nehézkes

az agyba is be tud tokozódni – halálos

- kutya-galandféreg

petekokon az ürülékben -> bolhalárva megeszi -> néha a kutya lenyeli -> kiszabadulnak a peték, kifejlődnek

egyenes fejlődésű mótelyek

- horgas mótely

közvetlen fejlődésű mótelyek - MONOGENEA

paraziták, halak kopolyúin élnek

fej+törzs

tapadókorongok, horgok, kampók

többféle lárva, bonyolultabb felépítés

közvetett fejlődésű mótelyek - TREMATODA

2-3 köztesgazda +1 végleges gazda

sokféle gazdája lehet

- közönséges májmótely

szarvasmarha epevezeték -> ürülék -> májmótelycsiga/kis iszapcsiga -> felmászik a fűszál tetejére ->

lelegeli a szarvasmarha

- emberi májmótely

Ázsiában gyakori

-> csiga -> hal izomzat -> ember epevezeték

Fonálféreg – NEMATODA

fűszátrágcsálással el lehet kapni

mm – 10m

bélcsatorna van, légzés és keringés nincs

3 csíralemez

áltestüreg folyadékkal – belső váz

meg lehet különböztetni a nemeket

csak hosszanti izomkötegek

1M fajta

- nagyszájú féreg
- RHABDITIS fajok
az eceférgeket a levegő vagy a legyek is szállíthatják
- búzaféreg
búza levelét és kalászát szívogatja, vírusokat ad neki át
- orsógiliszta
sertés, emlősök, macska
- hegyesfarkú bélgiliszta
gyerekek nagy része fertőzött
- TRICHINA
sertésbe van betokozódva, meg vadakba
róka a végleges gazdája
- medinaféreg – DRACUNCULUS MEDINENSIS
az ember bokájába mennek -> égető érzés -> vízbe megy -> kifúrják magukat -> kandicsrák / meg is lehet inni

lassan szokták kitekergetni

- DILOFILARIA IMMITIS
emlősök, kutyák szívében – halálos
- nyirokféreg
szúnyog -> nyirokerek
nyirokmirigyeket blokkolja – ödémák, elefántkór

Gyűrűsféreg – ANNELIDA

valódi másodlagos testüreg – mindkét irányba hártya határolja

soksertéjűek – POLYCHAETA

mm – 3m

minden szelvényen PARAPODIUM csonkaláb – az ízelt láb előzménye

ezeken vannak a serték

vannak köztük mészvázát építők

TROCHOPHORA lárva

- PALOLO VIRIDIS
ATOK (eleje) + EPITOK (hosszú vége)

nyeregképzők – CLITELLATA

kevéssertéjűek

gilisztagyűjtés: mosószeres vizet önteni a földre

- rózsaszínű giliszta
nyári álom
- MEGASCOLECIDAE
3m hosszú is van
- trágyagiliszta
- világítógiliszta
Zemplénben korhadó fatörzsekben
- „biogiliszta”
turmixokat csináltak belőle

soksertéjűek

piócák, nadályok

szívókorong + tapadókorong + belül nagy testüreg

ragadozók vagy vérszívók
HIRUDIN véralvadásgátló enzim
nem terjesztenek fertőzést
sőt vagy kullancsriasztót kell rászórni
van szárazföldi is
- lónadály - fekete
- halpióca

Puhatestűek – MOLLUSCA

nagyon sok fajta
jól fosszilizálódnak
MONOFILETIKUSAK – közös ősök van
izmos láb + zsigerzacskó + RADULA reszelőnyelv
a külső kemény héját a köpeny hozza létre
TROCHOPHORA alaplárva -> vitorlálárva / GLOCHIDIUM kajmacsoslárva (halak kopoltyúján)
laposférgesekből származnak

féregpuhatestűek – APLACOPHORA

hasdúcidegrendszer

cserepeshéjúak/bogárcsigák – POLYPLACOPHORA

tengerparti sziklákon
apró darabokból álló mészhéj + egy kitinréteg
változatos megjelenés, színük a tápláléktól függ

héjasok – CHONCHIFERA

maradványcsigák – MONOPLACOPHORA

kúp alakú ház
valódi másodlagos testüreg
bilaterális szimmetria, a kopoltyúk is ismétlődnek
álszelvényezett – csak bizonyos szervek ismétlődnek

csigák – GASTROPODA

lábukban kapilláris, a haladáshoz testfolyadékot pumpál bele
az izomzattal tartja benn magát
bőrön nyálkaréteg -> sóval lehet megállítani
egyenesidegűek
FLEXIÓ (visszahajlás) + TORZIÓ -> átkeresztezett idegrendszer – ősi csigák
DETORZIÓ -> másodlagos egyenesidegűség – fiatalabb csigák

- fülcsigák
tengeri csigák, a szélükön lyukacsok
- lyukas csigák
kúp alakú ház, a vége lemetszett
- csészecsigák – PATELLA
lapított kúp alakú ház
apálykor légmentesen tapadnak a sziklára
körüznek a sziklákon, de nem ütköznek össze
késpengével lehet lefejteni
- teknőscsigák
- turbócsigák
búgócsiga alak
- bödönccsigák – THEODOXUS
Duna-parton is van cikkcakkos
- elevenszülő csigák – VIVIPARUS
petevezetékben alakul át csigává
Mo. peremes csiga, fiálló csiga
- féregcsigák
fűrők
- tutajcsiga

- portugál gályákat ette
- papucscsiga – CALYPTRAEA
„osztriga vész”
planktont eszik
hímnős: fiú -> lány
- pelikánlábcsgiga/vívócsiga
- porceláncsgiga
fényes
- tritonkürt
a végét lefürészelték kürtnek
- bíborcsigák – MUREX
10E csiga -> 1g festék
- kúpcsigák – CONUS
porcelános fény
mérgező fog, embert is megölhet
a tetejét kell fogni
saját fajtársaikat is megeszik
- csupaszkopolyúsok:**
- tengeri nyúl – APLYSIA
gyomruk a kérődzőkére hasonlít
- kagylós csigák
- tengeri pillangók
- tüdőcsigák:**
hazai fajok többsége
ülőszemű (tapogató végén) / nyelesszemű (be tudják húzni a tapogatóikat)
- nagy tányércsgiga
ház felkanyarodása egy síkban
testfolyadékban van oldott hemoglobin
- nagy mocsárcsgiga – LIMNEA STAGNALIS
- nagy meztelencsgiga – LIMAX MAXIMUS
- éti csiga – HELIX POMATIA

- lábásfejűek – CEPHALOPODA**
8 (polip) / 10karú (tintahal, polip)
- csigaház polipok – NAUTILUS
egysíkú csigaház, a belsejében kamrák, az állat a külsőben lakik
sok tapogatókar
„hólyagszem” de a kültakaró betüremkedéséből
elején résen jön-megy a víz
nitrogéngázzal egyenlíti ki magát
- tintahalak – SEPIA
2 hosszú kar végén tapadókorong
körkörös + hosszanti izmok
vákuum keletkezik, mint a WC pumpa
- közönséges polip – OCTOPUS
fejlett idegrendszer
színváltós
porcszövet, porcváz
1-2 órán át sziklához kell csapkodni vagy a fagyasztóba tenni hogy megpuhuljon
- kalmárok - LOLIGO

- kagylók – BIVALVIA**
két féltekő + záróizmok
hosszú távú lassú izmokkal tartja
- noé bárkája – ARCAOIDA
- ehető kékkagyló – MYTILUS
- sziklafűró kagyló – LITHOPHAGA
- sonkakagyló – PINNA
fekete vagy vörös gyöngy
- gyöngykagyló – PTERIA

- fésűkagyló – PECTEN
nem szimmetrikus
sugárhajtású
- osztriga – OSTREA
nemváltóak, felváltva minden szaporodáskor
- édesvízi – ANADONTA
- szívkagyló –CARDIUM
- óriáskagyló – TRIDACNIDAE
4-5 mázsa
1,5m
köpeny szélén apró szemek
lehet benne gyöngy
- hajóféreg – TEREDO
járatokat ásnak a fába, a szimbiontaik emésztik meg
ellenük kátrányozzák a hajókat

ásólabúák – SCAPHOPODA

az aljzatról eszegetnek

Ízeltlabúák – ANTHROPODA

szelvényezett

az eredeti testüreg megnyúlik és feldarabolódik

soklabúák – MYRIAPODA

százlábúák – CHILOPODA

ragadozók

szelvényenként 1 pár láb

nagyon gyorsak

állkapcsi lábon méregmirigyek

- örvös szkolopendra
Vértesben a kövek alatt
korong alakú fej, uszályláb

villáscsápúak

szövőcsévések

ikerszelvényesek – DIPLOPODA

törzsszelvények kettesével összeolvadnak, szelvényenként 2 pár láb

korhadékevők

„vaspondrók” / „ezerlabúak”

büdösek

gradáció – bizonyos években robbanásszerűen elszaporodnak

perioelomorfózis – folyamatos vedlés + változtatják hogy teljes értékű hímek-e -> dupla élettartam

anamorfózis - ... fejlődés

- vonalas vaspondró
csík van rajta
korhadékot eszik
rajzás

csáprágósok – CHELICERATA

előtest+utótest

TRACHEARENDSZER légzés – diffúzió – méretet behatárolja

rákszabásúak

- óriás ősrákok - GIGANTOSTRACA
max 2m
kopoltyú

pókszabásúak

skorpiók

előtest: 1. szelvény csáprágó 2. PEDIPALPUS tapogatóláb 3-6. lábak

8 láb

farok végén méregmirigyek

a kisebb méretűek veszélyesek

álskorpiók

gyakoriak

ollós tapogatóláb, de nincs farok

- **könyvskorpió**

régi könyvekben a portetvekre vadászik

kaszáspókok

széles kapcsolódás az eleje meg a vége között
el tudják dobni a hosszú lábaikat

atkák

kb 80E faj

méretük, élettartamuk változatos

viszonylag kis testméret, nagy szaporaság

- **méhatka**

méh légzését elzárja

- **kullancs**

pete: talajon 4-10 hét

lárva: hullóvér 3-5 nap

nimfa: emlősvér 4-8 nap

kifejlett: csak a nőstény szív vért

Lyme-kór – ízületek, idegrendszer

pókok – ARANEAE

szövőszemölcs + szövőcséve +szövőmirigyek -> fehérjefonalak

többféle: petekokkon / fogófonál(enyves) / ...

foálszűrős pókok – nem ragadós háló

a nőstény pókok jóval nagyobbak, van hogy a párzás után megeszik a hímet

belső megtermékenyítés - PERIPALPUSZ

csupalábállatok – PANTOPODA

pici tengeri állatok

szerveik a lábaik környékén vannak mindenfelé, ahol helyet találnak

hímeken petehordó láb

rákok – CRUSTACEA

PÁNCRUSTACEA-elmélet: a rovarokat is rákoknak lehetne tekinteni

tízlábú rákok – DECAPODA

fej – 6 szelvény – szemnyél + csáp + csápocska + rágó + állkapocs + állkapocs

tor – 8 szelvény – 3 állkapcsi láb + 5 járóláb

potroh – 7 szelvény – módosult lábak

úszó rákok – NATANTIA

oldalról lapított, íves test

NAUPLIUS lárva

- **garnélarákok**

mászó rákok – REPTANTIA

hát-hasi irányban lapítottak

erős mézspáncél, de vedlés után „vajrák”

1. járóláb -> ollós láb

- **homár**

- **kecskerák**

- **folyami rák – ASCATUS ASCATUS**

- **kövi rák –**

- **cifra rák – OROCONNECTES LIMOSUS**

behurcolt

- **bernátrák/remeterák**

sérülékeny potroh -> csigaházba vonul

tengeri pókok

élősdí kacslábúak

- **zacskórák**

a lárvája keres egy tarisznyarákot, belefúrja magát, megeszi a nem létfontosságú szerveit

elkezd a saját ivarsejtjeiből egy kültestet kifejleszteni, ez kiszabadul

a beltest elpusztul

- **kacsakagyló – LEPAS**

- tengeri makkok – BALANUS

hatlábúak

rovarok – INSECTA

a legtöbb faj ide tartozik

kis méret – sok élőhelylehetőség, de rövid élettartam

nagyfokú szaporaság – gyakori mutációk – gyors evolúció

metamorfózis – még további élőhelyfelosztás

repülés – nagy távolságok megtétele

bogarak

első pár szárny -> kemény szárnyfedő

hártyásszárnyúak

nagyon sok parazita lárva

kétszárnyúak

legyek, szúnyogok

nagy szaporaság

POLIEMBRIONIA

HEMIPERA

poloskák, tetvek

lepkék

nem valódi rovarok (ősi rovarok)

ÚJSZÁJÚAK

eredeti ősszáj -> végbélnyílás

a másik oldalon új szájníylás

Tüskésbőrűek

kb 6E faj

tengeri állatok

lárvaük BILATERÁLIS szimmetria

(Ca,Mg)CO₃ váz – Ca/Mg aránytól függ a keménysége – pillanatok alatt változik

tengeri liliumok

szár + kehely + karok

vízedényrendszer

tengeri csillagok – ASTEROIDEA

5 sugaras szimmetria

regeneráció

ha 4 kar letörik – üstökös forma

- osztrigafarkas

kígyókarú csillagok

CONCENTRICYCLOIDEA

tengeri sünök – ECHINOIDEA

szabályos (álsugaras szimm) / szabálytalan (lapított) sünök

- éti sün

tengeri uborkák – HOLOTHUROIDEA

bilaterális szimmetria

vízitüdő

regeneráció

Gerinchúrosok – CHORDATA

gerinchúr a háti oldalon, idegrendszer is (DORZÁLIS VELŐCSŐ)

előbél eredetű kopoltyúkosár

posztanális fark

Berill-hipotézis: tengeri liliom-szerűség -> tüskésbőrűek / gerinchúrosok

1. Előgerinchúrosok - PROCHORDATA

zsákállatok

- aszcíaiák – talajon ül, két nyílás, kétirányú szív
- szalpák – két nyílás, rakéta, nemzedékváltás (amikor telepesek, világítanak)
- farkos zsákállatok – lárva állapot, plankton alkotók, ház, vízsűrő

2. Fejgerinchúrosok – CEPHALOCHORDATA

3. Gerincesek – VERTEBRATA